

OPONENTSKÝ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE
„Ctnosti a hodnoty – výbava komunitních pracovníků v sociálně vyloučených lokalitách“
Katedra filosofie a religionistiky

Autor práce: Bc. Aneta Vomlelová, DiS
Vedoucí práce: doc. Tomáš Machula, Ph.D., Th.D.
Posudek vypracoval: Daniel D. Novotný, Ph.D.

Cílem této práce, slovy autorky, je „reflektovat lidskou praxi profese komunitního pracovníka v sociálně vyloučených lokalitách v hlubším filosoficko-etickém kontextu. ... Záměrem je zároveň provázat obě tyto linie – teorie a praxe – pojednání o ctnostech a hodnotách s reflexí mých zkušeností a zkušeností dalších komunitních pracovníků“ (s. 8) V souladu s deklarovaným cílem se práce dělí na tři části. První se zabývá ctnostmi, druhá hodnotami a třetí etickou praxí komunitního pracovníka v sociálně vyloučené lokalitě (SVL). Podívejme se ve stručnosti na tyto jednotlivé části a jejich strukturu.

První část, týkající se ctností, se dělí na pět sekcí. Autorka se zde zabývá nejprve přístupem k chybování, trpělivostí a úctou (1.1), dále vlastním pojmem ctnosti (1.2), kardinálními ctnostmi (uměřenost, statečnost, prozíravost, spravedlnost) a „křesťanskými“ ctnostmi (láska, naděje, víra) (1.3), způsobem učení se ctnosti (1.4), a konečně MacIntyrovým projektem „oživení“ ctností. Souvislosti jednotlivých sekcí nejsou nějak vysvětleny, jsou ovšem poměrně zřejmé. Nejasné patrně zůstávají jen důvody, proč autorka probírá v první sekci právě přístup k chybování, trpělivost a úctu a teprve dále kardinální a křesťanské ctnosti. Je to tím, že např. trpělivost je základnější kvalita (ctnost či proto-ctnost) než např. láska? Nebo je trpělivost uvedena jen jako vhodný úvodní ilustrativní příklad nějaké ctnosti?

Druhá část, zabývající se hodnotami, se dělí na šest sekcí, v nichž se autorka věnuje tématům: prazáklad hodnot ve směřování k dobru (2.1), lidská důstojnost (2.2), Franklova logoterapie (2.3), pojmové zakotvení hodnoty (2.4), další hodnoty komunitního pracovníka (2.5) a hodnoty romství (2.6). Souvislost sekcí v této druhé části není příliš jasná. Z jakých důvodů se autorka věnuje tématu lidská důstojnost či Franklova logoterapie? Autorka se znovu vrací k ctnostem lásky, naděje a víry (v sekci 2.5), není ovšem zřejmé, proč ne k jiným ctnostem z první části (např. kardinálním).

Třetí část se věnuje tématům etického kodexu (3.1), svědomí (3.2), a jednomu konkrétnímu etickému dilematu (3.3). Tato třetí část se mi jeví v rámci celkové koncepce práce jako redundantní, bez návaznosti k předchozím částem. Je sice pravdou, že autorka si klade za cíl reflektovat *teorii a praxi* komunitních pracovníků, což by mohlo vést k dojmu, že v prvních dvou částech se bude věnovat teorii, v poslední praxi, ovšem ve skutečnosti se celou prací prolíná teorie osvětlená příklady z praxe.

Přejdeme nyní k několika jednotlivostem.

S. 14. Teoretické úvahy jsou často vhodně ilustrovány konkrétními zkušenostmi. Bylo by ovšem vhodné představit ty, jejichž slova či zkušenosti se autorka rozhodla uvést, tj. zde Michaelu Benešovou.

S. 20. Autorka tvrdí, že „jedno z prvních vymezení této metody [komunitní práce] se objevilo ... v r. 1997“ Opravdu? V úvodu se hovoří o tom, že koncept komunitní práce se v zahraničí objevil již před více než sto lety.

S. 22. Autorka uvádí, že ctnosti dle starořeckého pojetí nebyly přístupny pro každého, ale jen pro určitou skupinu např. válečníků, občanů, filosofů. Teprve prý křesťanství přichází z ideou, že ctnosti jsou dostupné všem, i otrokům. Zde by patrně bylo vhodné zmínit stoicismus, jež taktéž univerzalisticky hájil dostupnost ctností všem lidem. (Stoicismu podobně opomenut i na s. 25, krátce zmíněn jen na s. 47)

S. 23, dále s. 29. Půjčení peněz konkrétní osobě. Není toto v rozporu s tím, že komunitní pracovník nepomáhá jednotlivcům? Lze vůbec vymezit rozdíl mezi sociálním pracovníkem tak, že zatímco

sociální pracovník pomáhá jednotlivcům, komunitní pracovník komunitě? Není spíše rozdíl ve způsobu pomoci? (Např. v tom, že komunitní pracovník bere v úvahu širší kontext, tj. jednotlivcům pomáhá jakožto členům komunity)

S. 24. Po výkladu etiky ctností byl uveden citát z Kanta a z katolického katechismu, aniž by došlo k nějakému srovnání těchto přístupů a jejich zhodnocení.

S. 26. Dle Aristotela je prý „slast ... hlavním cílem všech morálních ctností“ (v poznámce: „některými autor označována jako blaženost“). Zde je třeba rozhodně rozlišovat slast a blaženost. Aristotelés slast jako cíl ctností rozhodně odmítal.

S. 35-38. Autorka popisuje „křesťanské“ ctnosti lásky, naděje, a víry. Jsou tyto ctnosti specificky křesťanské? Není jejich teologické (nadpřirozené) a běžné (přirozené) chápání rozdílné?

S. 43 „Kant je zaměřen více na individualitu ... ale člověk se může realizovat jen v interakci s druhými, potřebuje společenství.“ Zde by bylo patrně vhodné rozvinout kritiku Kantovy deontologie právě na základě zkušeností čerpaných z komunitní práce.

S. 44 „MaIntyre provokativně používá názvu ztráta ctnosti, ale více než o ztrátu ctnosti jde o ztrátu (postupnou ztrátu) společenství, sdíleného předporozumění ... sdíleného dobra, schopností (jak) myslet. (v souvislostech)“ Autorka se dále věnuje jen schopnosti nazírání v souvislostech (s. 44-6), ale nikoli dalším schopnostem jako jsou sdílené předporozumění, sdílené dobro, atd. Proč?

Celkově vzato považuji cíl práce, navzdory výše uvedeným nejasnostem či námitkám, za splněný. Práce je psaná čtivým stylem, teoretické výklady jsou vhodně ilustrovány popisem osobních zkušeností. Zdroje informací jsou pečlivě uvedeny v poznámkách pod čarou. Práci doporučuji k obhajobě, navrhuji známku velmi dobře až výborně.

K diskusi

V závěru autorka píše: „Myslím si, že úkolem etiky ani etických teorií a už vůbec komunitního pracovníka není dávat jasné odpovědi, ale klást otázky ve smyslu Sókratovského dialogu nebo Ježíšových podobenství. Výkon profese komunitního pracovníka předpokládá jednoznačně zralost člověka, hodnotovou zakotvenost a pěstování ctnosti jaksí mimochodem.“ s. 97 Není tento opatrný, až skeptický závěr v rozporu s celkovým zaměřením práce, tj. reflexí ctností a hodnot komunitním pracovníkům pomoci se orientovat?

Znak chudoby (a nevzdělanosti) mnozí Romové považují za znak svého etnika. (s. 19) Proč k tomu došlo? Existují romské komunity (např. ve světě), kde tomu tak není? Nejsou některé problémy, jež jsou v práci prezentovány jakožto problémy sociálně vyloučených lokalit, spíše problémy specifické romskému etniku?

10.5.2016

